

*Капленко Т. В.,
аспірантка Одеського державного
університету внутрішніх справ,
інспектор Заводського районного відділу
Державної установи «Центр пробації» у
Запорізькій області*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРОБАЦІЇ

Останнім часом проблема запровадження ювенальної юстиції в українському соціумі набула значної актуальності, принаймні на рівні широких інформаційних дискусій та обговорень. Варто зазначити, що призначення покарання неповнолітнім та його виконання, являється найважливішим етапом судового процесу. Таким чином, назріла необхідність масштабного розвитку вітчизняної ювенальної пробації, з розширенням функцій превентивної діяльності та впровадження інститутів, що забезпечували б ресоціалізацію неповнолітніх правопорушників.

Багато років поспіль серед науковців обговорюється питання щодо необхідності зменшення відсотку покарань, пов'язаних з позбавленням волі відносно неповнолітніх. Згідно статистичних даних, у 2017 році від загальної кількості засуджених неповнолітніх, до позбавлення волі було засуджено 13,5%. Розмірковуючи з позицій практичного працівника та проаналізувавши міжнародно-правові акти у сфері ювенальної юстиції, вважаю, що необхідно на законодавчому рівні розширювати перелік підстав для застосування покарань альтернативних позбавленню волі.

Попри те, що останніми роками запроваджено ряд змін та нововведень до законодавчих актів, віднесених до ювенальної юстиції, національне пробаційне законодавство потребує додаткових вагомих змін. Це стосується впровадження у пробаційну практику щодо неповнолітніх елементів відновного правосуддя. І розпочати треба з медіації. Ключовим чинником, що впливає на стан впровадження відновного правосуддя в Україні, залишається відсутність виваженої державної політики у цьому напрямі. В цьому аспекті доречно буде констатувати, що у 90-х роках ХХ століття у європейських країнах розпочався, так би мовити, медіаційний бум. Станом на сьогоднішній день усі сучасні закони, які приймалися в Європі протягом останніх 10 років базуються на відновному правосудді та обов'язково включають медіацію. Тому дуже прикро, що Закон України «Про пробацію», який прийнято у 2015 році не включає в себе елементів відновного правосуддя, що апріорі робить його дещо не повною мірою сучасним.

Позитивний медіаційний досвід у відношенні неповнолітніх правопорушників мають: Польща, Німеччина, Республіка Македонія, Республіки Сербія та Чехія.

Стаття 24 розділу другого Закону Республіки Македонія «Про ювенальне правосуддя» (прийнятий у 2007 році) регламентує дії Центру соціальної роботи (під юрисдикцію якого підпадає місце проживання неповнолітнього правопорушника) в медіаційному посередництві між неповнолітньою особою та її родиною з одного боку та постраждалою стороною - з іншого. Процедура посередництва може здійснюватися протягом 30 днів після прийняття рішення щодо застосування цієї процедури. Згода на процедуру є предметом домовленості, що означає позасудове вирішення справи. Якщо посередництво не приносить результатів, постраждала сторона може протягом тридцяти днів з моменту завершення невдалої процедури посередництва звернутися до судді у справах неповнолітніх [1, с. 625].

У статтях з 5 по 8 частини другої Закону Республіки Сербія «Про неповнолітніх правопорушників та кримінальне правосуддя у справах неповнолітніх» (прийнятий у 2006 році) йдеться мова про застосування постанов про перекваліфікацію справ, метою постанови є уникнення ініціювання кримінального судового переслідування проти неповнолітнього правопорушника, щоб через застосування механізму перекваліфікації справи, підвищити особисту відповідальність для запобігання повторних правопорушень у майбутньому. Кожна постанова про перекваліфікацію справи обов'язково включає в себе врегулювання справи з постраждалою стороною (фактично використання медіації) [1, с. 535].

Наразі в Україні відсутній процесуальний закон, який регламентував би реалізацію медіації. Проте, чинне українське законодавство має основи для запровадження процедури медіації, насамперед, це інститут примирення у кримінальному законодавстві. Так, стаття 45 та стаття 46 Кримінального кодексу України встановлюють підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям та у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Особливо важливим є застосування відновних процедур до неповнолітніх, що вчинили суспільно небезпечні діяння. Певні можливості для цього надає стаття 97 Кримінального кодексу України, що дозволяє суду звільняти неповнолітнього, який вперше вчинив кримінальне правопорушення невеликої тяжкості або з необережності середньої тяжкості, якщо його виправлення можливе без застосування покарання. У цих випадках суд застосовує до неповнолітнього примусові заходи виховного характеру. Діюче кримінальне законодавство дозволяє застосовувати до неповнолітніх лише окремі фрагменти відновних процедур, воно потребує подальшого розвитку та

вдосконалення. Але, широкому застосуванню вказаних норм на практиці перешкоджає відсутність детальної регламентації процедури.

З огляду на те, ювенальна пробація зараз повністю «автономна від дорослої», виглядає доречним впровадити, для початку, пілотний проект, а на далі й запровадити застосування медіації відносно неповнолітніх правопорушників.

Останнім часом питання ювенальної пробації і правового захисту неповнолітніх правопорушників розглядається на рівні різних державних структур і громадських організацій, і нерідко за ініціативою різних міжнародних проектів, які впроваджують загалом в Україні і в окремих регіонах. Це, звісно, сприяє розвитку. Але існують й істотні перепони у просуванні. На сьогодні законодавство України не передбачає уніфікованих нормативно-правових актів, які повністю регулюють ювенальне правосуддя і дотримання прав неповнолітніх. Є норми, що регулюють особливості здійснення судочинства осіб, які не досягли 18-річного віку, політику держави щодо соціального захисту дітей із девіантною поведінкою, а також регулюють окремі питання, що мають пряме чи опосередковане відношення до ювенальної юстиції. Така розрізненість також не сприяє не сприяє розвитку вказаного правового інституту.

Список використаних джерел

1. Міжнародно-правові акти у сфері ювенальної політики / Інститут законодавства України, Представництво дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні. – К.: ФОП Буря О. Д., 2014. – 712 с.

Карчевський М. В.,

доктор юридичних наук,

проректор Луганського державного

університету внутрішніх справ

імені Е. О. Дідоренка, м. Сєвєродонецьк

ЕФЕКТИВНІСТЬ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

З позицій прагматичної парадигми кримінальне право розглядається як система норм, яка існуючими в ньому та використовуваними ним засобами здатна визначати й легітимізувати право державної влади та спеціально уповноважених державних органів на застосування найбільш жорсткого насильства [1, с. 6]. При цьому воно має завжди розглядатися як *ultima ratio* державних можливостей впливу на значні негативні події в суспільстві [2, с. 81]. Застосування кримінального права є завжди видатковим. Видатки мають не лише